

РЕЦЕНЗІЯ керівника
на дипломну роботу ЛІНИ СТРУК
«Категорія сингулятива в українській мові»
(posudek vedoucího diplomové práce Liny Struk
Kategorie singulativu v ukrajinském jazyce
Filozofická fakulta, UK, Ústav východoevropských studií, 2021, 77 str.)

Поняття кількості — одна з фундаментальних філософських і загальнонаукових категорій. У лінгвістиці граматичним центром цього поняття є категорія числа, презентована, зокрема в українській мові, значеннями однини та множини (історично також — двоїни). Природно, що в групі іменників центральну позицію займають так звані злічувані іменники, тобто ті, які мають повну числову парадигму. Натомість на периферії розташовані іменники з неповною парадигмою числа, зокрема збірні та речовинні іменники, з якими корелюють *сингулятиви* (лат. *singularis* — одиничний, окремий) — іменникові деривати, що означають предмети, виокремлені із сукупності однорідних предметів або з маси речовини. Попри таку периферійність, сингулятиви — це одна із специфічних рис східнослов'янських мов, зокрема й української. Проте сингулятиви та категорія одиничності, репрезентами якої вони є, в українській мові залишаються недостатньо вивченими. Попри те, що вперше в українському мовознавстві словотвірну будову одиничних іменників проаналізував І.Ковалик ще в 1958 році, тривалий час про сингулятиви згадували лише у вишівських підручниках і навчальних посібниках зі словотвору та морфології в межах лексико-граматичних розрядів іменника (О.Безпояско, І.Вихованець, К.Городенська, А.Грищенко, М.Леонова, М.Плющ та ін.) чи описували з погляду діакронії у статтях та монографіях із загальної історії словотвору (П.Білоусенко, В.Німчук). Наразі інтерес до цієї групи слів починає зростати, хоча комплексного дослідження сингулятивів, що функціонують у сучасній українській мові, так і немає. Натомість з'являються трохи перебільшені, як на мене, твердження про питомість та унікальність українського сингулятивного суфікса *-ин(a)* (див. розвідку К.Тищенка «П'ятий свідок давності української мови — кельтський суфікс *-ин-*» у проекті часопису «Тиждень»: https://i.tyzhden.ua/content/photoalbum/2012/10_12/04/tyshenko/tyshenko.pdf).

Актуальність, теоретичне і практичне значення рецензованої дипломної роботи Л.Струк якраз і полягає в тому, що дипломниця, по-перше, заповнює вказану прогалину в україністичних студіях, розглядаючи сингулятиви із суфіксом *-ин(a)* у словотвірному семантико-стилістичному та функціональному аспектах; а по-друге, простежуючи на підставі різних наукових досліджень історію походження і функціонування суфікса *-ин(a)*, зміну його лексичних та стилістичних значень, говорить про спільнослов'янський простір використання цього форманта, проте з його відмінними смисловими навантаженнями, стилістичними маркуваннями та різною продуктивністю у різних слов'янських мовах. У цьому контексті справжня «унікальність» українських сингулятивів із суфіксом *-ин(a)*, полягає в тому, що вони, на відміну від таких самих сингулятивів інших слов'янських мов, найбільш послідовно зберегли первісне лексичне значення одиничності, нейтральне стилістичне значення та високу продуктивність використання (див. С. 55-56 рецензованої роботи). Семантичний та стилістичний аналіз українських сингулятивів із суфіксом *-ин(a)*, зроблений Л.Струк, доводить, що вони здебільшого не архаїзуються, не переходять у розряд діалектних чи суто розмовних і не відходять у пасивний фонд. Як слушно зауважує дипломниця, «сингулятиви дуже поширені в українській мові. Вони входять до активного складу сучасної лексики, їх використовують у засобах масової інформації, у художній літературі, фольклорі, і загалом вони є цілком природними для носіїв української мови» (С. 2). Таке твердження цілком логічно й обґрунтовано випливає як з основного тексту дослідження Л.Струк, так і з додатку до нього «Кодифікація семантичних значень та

стилістичних маркувань сингулятивів у найважливіших словниках 1909—2009 років» (С.62-70).

У зв'язку із зазначеним вище, а також зважаючи на висновок Л.Струк про те, що її робота може стати базою для подальшого дослідження «потенціалу утворення сингулятивів від будь-якого збірного іменника або ж дослідження оказіональних сингулятивів у засобах масової інформації, зокрема у мовленні радіо- та телеведучих», маю такі запитання:

1) наскільки високим є потенціал утворення нових сингулятивів із суфіксом *-ин(a)*, зокрема й від запозичених лексем (за можливості, наведіть приклади)?

2) чи траплялися вже випадки оказіональних сингулятивів із цим формантом у ЗМІ чи деінде; яка ймовірність їхнього входження в узус і з якими стилістичними конотаціями?

Рецензована дипломна робота **логічно структурована**: дипломниця послідовно провадить читача від загальних теоретичних понять, якими оперує в тексті, до власне їхнього практичного аналізу. Варто зауважити, що з тієї невеликої кількості літератури на досліджувану тему Л.Струк зуміла «виловити» раціональні погляди науковців і вдало аплікувати їх на свій лексичний матеріал, чітко класифікуючи та відмежовуючи лексеми зі значенням одиничності від лексем такої ж словотвірної моделі з іншими значеннями.

Мовні особливості і технічне оформлення тексту теж не викликають зауважень.

Вважаю, що дипломна робота Ліни Струк «Категорія сингулятива в українській мові» є цілком самостійним дослідженням, яке повністю відповідає вимогам до робіт такого типу. Рекомендую цю роботу до захисту і пропоную оцінити її на „**відмінно**” (*diplomovou práci Liny Struk Kategorie singulativu v ukrajinském jazyce doporučuji k obhajobě a hodnotím klasifikačním stupněm výborně*).

Прага, 21.08.2021
(V Praze, 21.08.2021)

Тетяна Свердан
(Tet'ana Sverdan)